

Johtajan vuosikertomus 2010

Tiivistelmä

Vuonna 2010 ECDC onnistui toteuttamaan suurimman osan työohjelmastaan. Samalla se tehosti toimintaansa, lujitti organisaatiotaan ja kehitti edelleen kumppanuuksiaan voidakseen vastata tehokkaammin tartuntatautien uhkaan Euroopassa. Verkkosivustollaan keskus esittelee vuoden 2010 tärkeimmät saavutuksensa. Verkkosivustolla julkaistaan myös ensimmäistä kertaa sivuston uusi osa II, jossa seurataan kunkin ECDC:n vuoden 2010 työohjelman toimen edistymistä.

Resurssit

Vuonna 2010 talousarvio kasvoi 57,8 miljoonaan euroon ECDC:n *monivuotisen strategiaohjelman 2007–2013* mukaisesti.

Tautikohtainen työ

ECDC jatkoi tieteellisessä tutkimustyössä, seurantatoimissa, tietokannoissa ja verkoissa tarvittavien välineiden kehittämistä sekä valmiuksien vahvistamista ja koulutusta toimintakenttäänsä kuuluvan kuuden tautiryhmän osalta. Tämä vastasi vuosittaista työohjelmaa ja hallintoneuvoston vuonna 2009 hyväksymiä *strategioita kutakin tautikohtaista ohjelmaa varten vuosille 2010–2013*.

Hengitystieinfektiöt jaetaan kolmeen alaryhmään: influenssa, tuberkuloosi ja legionelloosi. **Influenssan** osalta ECDC osallistui kansallisiin, eurooppalaisiin ja maailmanlaajuisiin A(H1N1)-pandemian käsittelyä koskeviin arviointeihin. Tukeakseen Euroopan lääkeviraston työtä ECDC osoitti pandemiarokotteen tehokkuuden, aloitti kaksi tieteellistä tutkimusta mahdollisista haittavaikutuksista ja julkaisi arvioita rokotteen käytöstä. Lisäksi ECDC tehostaa influenssan aiheuttamien vakavien sairaustapausten ja kuolemien seurantaa. Kausi-influenssan alalla ECDC laati riskinarvioiteja kaudelle 2010–2011, vahvisti viestintää ja tuki jäsenvaltioita ja komissiota EU:n terveysministereiden neuvoston kokouksen kausi-influenssan rokotusta koskevien suositusten täytäntöönpanossa. **Tuberkuloosin** alalla ECDC toteutti Euroopan komission pyynnöstä jatkotoimia *Euroopan unionin tuberkuloosin torjuntaa koskevalle toimintasuunnitelmalle*, joihin kuului myös jäsenvaltioiden ja EU:n sidosryhmien laaja kuuleminen. Lisäksi ECDC vahvisti seurantatoimiaan tuberkuloosin ja HIV:n yhteisinfektion, monilääkeresistenssin ja hoidon onnistumisasteen aloilla ja julkaisi toisen tuberkuloosia koskevan ECDC:n ja WHO:n yhteisen valvontaraportin. Vuonna 2009 perustettua Euroopan unionin tuberkuloosin vertailulaboratorioverkostoa kehitettiin edelleen, ja ECDC jatkoi tieteellisen neuvonnan, opastuksen ja tuen antamista jäsenvaltioille. **Legionelloosia** koskevaan työhön sisältyi sitä koskevan seurantaverkoston yhdistäminen ECDC:een, mikä saatiin päätökseen

huhtikuussa 2010. Lisäksi perustettiin koordinoitiryhmä, joka myös piti ensimmäisen kokouksensa. Laboratoriotuen antaminen jäsenvaltioille aloitettiin, ja siinä keskityttiin erityisesti laadunvarmistukseen ja tukeen epidemioita koskevissa tutkimuksissa, mukaan lukien laboratorion valmiusselvityksen tekeminen. Legionelloosiepidemioihin vastaamiseen tarvittavista välinepaketeista sovittiin, ja ne toimitetaan vuonna 2011.

Sukupuolitautilien, mukaan lukien HIV/AIDS ja veren välityksellä tarttuvat virukset, alalla ECDC julkaisi vuosittaisen HIV/AIDS-seurantaraporttinsa sekä toimintaohjeet HIV/AIDS-testaukselle. Vuonna 2010 käynnistettiin uusia hankkeita (sukupuolitautilien ja HIV:n ehkäiseminen miesten välisessä seksissä ja HIV:n levinneisyys ja ehkäiseminen suonensisäisten huumeiden käyttäjien keskuudessa) ja kehitettiin edelleen hankkeita (sukupuolitauteihin liittyvä käyttäytymisen seuranta, muuttoliike ja HIV sekä kumppanille ilmoittaminen). Lisäksi ECDC julkaisi seurantaraportin Dublinin julistuksen täytäntöönpanosta ja laati kehityksen HIV:a/AIDSia koskevan toimintasuunnitelman 2009–2013 täytäntöönpanon seurannalle. EU:n laajuisen kyselyn ja raportin perusteella Hepatiitti B:n ja C:n seuranta- ja ehkäisyjärjestelmät tarkastettiin ja hepatiitti B:lle ja C:lle perustettiin EU:n verkosto. Lisäksi sukupuolitautilien mikrobiologiaa koskeva hanke, jossa keskityttiin gonokki-tartuntojen lääkeherkkyyden seurantaan, toteutettiin ja siitä julkaistiin raportti. Viidestä sukupuolitaudista kerättiin tietoja ja tulokset julkaistaan vuonna 2011.

Elintarvikkeista tai vedestä peräisin olevien tautien ja zoonosien osalta ECDC analysoi 12 ihmisiin tarttuvaa tautia, joita käsiteltiin Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (EFSA) julkaisemassa EU:n zoonooseja, niiden aiheuttajia ja elintarvikkeiden tautitapausten suuntauksia ja lähteitä Euroopan unionissa koskevassa yhteenvetokertomuksessa^{*}. Lisäksi käynnistettiin ensimmäinen listerioosia koskeva EU:n laajuinen tutkimus. Maaliskuussa 2010 otettiin käyttöön tietotekniikkajärjestelmä, jonka avulla jaetaan kiireellisiä kyselyjä sekä keskustellaan useampaa maata koskevien elintarvikkeista peräisin olevien epidemioiden havaitsemisesta ja tutkimisesta. Tämän lisäksi aloitettiin molekyylibiologista seurantarajärjestelmää koskevat työt.

Uusien ja vektorivälitteisten tautien alalla ECDC vahvisti syyskuussa 2009 perustettua lääketieteellisten entomologian ja kansanterveysalan asiantuntijoiden verkostoa, joka käsittelee niveljalkaisten levittämiä vektorivälitteisiä tauteja (VBORNET). Verkosto tuotti ensimmäisen vieraiden hyttyslajien levinneisyyttä ja seurantaa koskevan kartan. VBORNET aloitti myös muita lajiryhmiä koskevien tietojen varmistamisen. Tällä hetkellä kehitetään jäsenvaltioiden toimista ja tarpeista vuonna 2010 tehdyn kyselyn perusteella strategiaa keskeisimpien ihmisiin tarttuvien tautien vektoreiden valvonnalle. Puutiaisten levittämien tautien osalta ECDC keskittyi työssään asiantuntijoiden kanssa kyseisten tautien pakolliseen ilmoitettavuuteen. ECDC:n muualta kulkeutuvia virustauteja käsittelevä verkosto puolestaan keskittyi toimissaan vastaamaan Länsi-Niilin viruksen epidemioiden, ulkoiseen laadunvarmistukseen ja jäsenvaltioiden mikrobiologien koulutuksen tukemiseen.

Rokotuksen ehkäistävien tautien alalla ECDC julkaisi invasiivista meningokokkitautia, tuhkarokko–sikotauti–vihurirokko-rokotetta ja rotavirus-infektioita koskevia ohjeita ja tutkimuksia. Lisäksi toteutettiin kyselyjä rokotuksista pandemista influenssaa ja kausi-influenssaa vastaan. Rokotteiden kattavuuden arvioinnin standardoinnista laadittiin yhteisymmärrysasiakirja, joka saattaa osoittaa tärkeäksi välineeksi vertailtavuuden ja vertailuanalyyysien edistämiseksi EU:n tasolla. Joulukuussa 2010 järjestettiin toinen Eurovaccine-konferenssi. Seurantaa vahvistettiin edelleen ulkoisten laadunvarmistusjärjestelmien avulla (aivokalvontulehdus ja influenssa) ja kartoittamalla laboratorioden valmiuksia Euroopan laajuisesti (keuhkokuume). DIPNET:n (kurkkumädän seurantaverkosto) siirtyminen saatiin päätökseen ja prosessi alkoi EUVACNET:n (tuhkarokko, vihurirokko, hinkuyskä ja vesirokko) osalta. Mahdollisesti pandemiarokotteisiin liittyviä lääketieteellisiä tapahtumia koskevassa VAESCO-hankkeessaan ECDC on tutkinut Guillain-Barrén oireyhtymää (ei yhteyttä) ja narkolepsiaa (tutkimus kesken).

Mikrobilääkeresistenssin ja terveydenhoitoon liittyvien infektioiden osalta yksi vuoden 2010 tärkeimmistä tapahtumista oli Euroopan mikrobilääkeresistenssiä koskevan seurantaverkoston (EARS-Net) siirtyminen ECDC:lle. Verkosto loi uuden verkkosivuston, joka sisältää vuorovaikutteisen tietokannan, ja julkaisi raporttinsa vuodelle 2009. ECDC laati myös kattavan arvioinnin uutta monilääkeresistenssiä aiheuttavaa entsyymiä (New Delhi metallobetaalaktamaasi (NDM-1)) tuottavan bakteerin aiheuttamasta uhasta ja laatii aiheesta vielä ohjeasiakirjan jäsenvaltioille. Tärkeä tapahtuma oli myös kolmas vuosittainen eurooppalainen antibioottipäivä, jota ECDC koordinoi marraskuussa 2010. Tietopäivä, jossa keskityttiin antibioottien maltilliseen käyttöön sairaaloissa, sai laajaa näkyvyyttä koko Euroopassa, ja siitä kirjoitettiin kaiken kaikkeaan 226 artikkelia 20. lokakuuta ja 3. joulukuuta välisenä aikana. ECDC myös tuki Euroopan unionin neuvoston suosituksia potilasturvallisuudesta ja hoitoon liittyvien infektioiden ehkäisemisestä ja valvonnasta (2009/C 151/01) ja mikrobilääkkeiden maltillisesta käytöstä ihmislääketieteessä (2002/77/EY) kehittelemällä menetelmän sellaisten tutkimusten tekemiseksi, joilla voidaan selvittää terveydenhoitoon liittyvien infektioiden esiintyvyys ja mikrobilääkkeiden käyttö akuuttia hoitoa

* Community Summary Report on Trends and Sources of Zoonoses, Zoonotic Agents and food-borne outbreaks in the European Union in 2009

tarjoavissa sairaaloissa jonakin tietynä ajankohtana. ECDC koordinoi ensimmäisiä pilottitutkimuksia 66 sairaalassa 23 maassa. Tutkimukset kattoivat lähes 20 000 potilasta.

Kansanterveyttä koskevat toiminnot

Kansanterveyttä koskevat toiminnot on vakiinnutettu ja ne ovat nyt vaiheessa, jossa niitä vahvistetaan ja parannetaan edelleen.

Seuranta

Vuoden 2010 loppuun mennessä yksitoista seitsemästätoista vuonna 2005 toiminnassa olleesta tautikohtaisesta seurantaverkostosta oli siirretty TESSy-järjestelmään. Osa toiminnoista oli ulkoistettava, koska ECDC ei ole vielä kehittänyt kyseisillä aloilla riittävää asiantuntemusta. ECDC myös tuki TESSy-käyttäjiä jäsenvaltioissa. Hallintoneuvosto hyväksyi marraskuussa 2010 menettelyn, jolla TESSy-järjestelmän seurantatietoja jaetaan kolmansien maiden kanssa. Vuonna 2010 kerättiin huomattavasti tietoja, minkä lisäksi ECDC julkaisi epidemiologisen vuosiraporttinsa lisäksi erityisiä seurantaraportteja zoonooseista, tuberkuloosista, HIV:sta/AIDSista ja influenssasta. Tietojen laadunvarmistushankkeen ensimmäinen vaihe saatiin loppuun ja sen tulokset arvioitiin. ECDC ja seurannan toimivaltaiset elimet aikovat nyt keskustella standardoiduista vähimmäisedellytyksistä tehokkaille seurantajärjestelmille, jotka täyttävät EU:n vaatimukset.

Tieteellinen tuki

ECDC kehitti edelleen tieteellistä tukeaan järjestämällä vuosittaisen ESCAIDE-konferenssin 11.–13. marraskuuta 2010 Lissabonissa. Matemaattiseen mallintamiseen liittyvää työtä jatkettiin kehittämällä mallit HIV:lle, ottamalla käyttöön vesirokkorokotusohjelmia ja simulaatio, joka koskee koulujen influenssapandemian ajaksi sulkemisen vaikutuksia. ECDC jatkoi ympäristöä ja epidemiologiaa koskevaa hankettaan (E3-hanke) siirtämällä suuren EDEN-tietokannan ECDC:lle. Euroopan tartuntatautiin aiheuttaman nykyisen ja tulevan taakan osalta sovittiin menetelmistä, joita sen jälkeen testattiin neljän taudin osalta neljässä jäsenvaltiossa. Lisäksi ECDC vakiinnutti tieteellisten neuvojen tuottamisen menettelyn luomalla järjestelmän, jonka avulla pyynnöt kirjataan ja niihin vastataan, sekä kehittämällä asiantuntijatietokannan. ECDC aloitti vuonna 2010 koulutuksen, joka koskee tartuntatautiin epidemiologian näyttöön perustuvia menetelmiä. ECDC myös jatkoi yhteistyötään kansallisten mikrobiologian yhteyspisteiden kanssa useassa keskeisessä aiheessa.

Valmius ja torjuntatoiminta

Vuonna 2010 otettiin käyttöön uusi riskinhallinta-asioita käsittelevä riskinarviointijärjestelmä täydentämään varhaisvaroitusjärjestelmää (EWRS). ECDC arvioi ja seurasi tartuntatauteihin liittyviä riskejä viiden massatapahtuman osalta. ECDC:n hallinnoimassa EWRS:ssä ilmeni yhteensä 89 EU:n mittakaavan uhkaa. Kaiken kaikkeaan tuotettiin 32 uhka-arviota, jotka toimitettiin myös jäsenvaltioille. ECDC tarjosi myös alan asiantuntijoita tukemaan jäsenvaltioita vastauksessa tuhkarokkoepidemiaan Bulgariassa, Länsi-Niilin viruksen aiheuttamaan epidemiaan Kreikassa ja koleraepidemiaan EU:n ulkopuolella Haitissa. Se julkaisi suuntaviivoja riskien arvioinnille tartuntatautiin leviämistä lentokoneissa ja risteilyaluksilla. Lisäksi ECDC tarkisti A(H1N1)-influenssan pandemiasta saatujen kokemusten perusteella sisäistä kansanterveyttä koskevien tilanteiden toimintasuunnitelmaansa (internal Public Health Event Operation Plan (PHE-OP)). Vuonna 2010 toteutettiin kolme simulaatioharjoitusta ja ECDC osallistui neljään jäsenvaltioiden ja komission järjestämään harjoitukseen.

Koulutus

Koulutustoimet valmiuksien kehittämiseksi koostuivat pääosin kaksivuotisista apurahaohjelmista, kuten EPIET:sta ja EUPHEM:sta. EPIET:n arvioinnin perusteella EU:n tason ohjelman rinnalle luotiin jäsenvaltiotason vaihtoehto, jotta jäsenvaltioiden sitoutuneisuus ohjelmaan lisääntyisi. EUPHEM- ja EPIET-ohjelmien sisäisten laadunvalvontatoimien puitteissa järjestettiin 19 vierailua jäsenvaltioihin. ECDC järjesti myös erikoistuneempia koulutusohjelmia ja kehitti kenttäepidemiologian ohjekirjan (Field Epidemiology Manual Wiki (FEM Wiki)).

Terveysasioiden viestintä

Vuonna 2010 ECDC julkaisi 35 tieteellistä julkaisua. Vuonna 2009 käyttöön otettu ECDC:n uusi verkkosivusto on tärkeä eurooppalainen kansanterveydellisiä aiheita koskevien tietojen lähde. Vuonna 2010 siltä ladattiin 70 000 tiedostoa. Verkkosivustolla aloitettiin seitsemän painopiste-esittelyn sarja, millä korostetaan tartuntatautien alan tärkeitä aiheita. Kohdeyleisönä ovat kansanterveysalan asiantuntijat, lääkärit, poliitikot ja suuri yleisö. Uudella verkkosivustolla vieraili vuonna 2010 lähes puoli miljoonaa kävijää. Lisäksi otettiin käyttöön uudet intranet- ja ekstranet-järjestelmät. Eurosurveillance julkaisi 307 artikkelia, 100 vertaisarvioitua nopeaa tiedonantoa ja 105 vertaisarvioitua pitkää artikkelia. ECDC jatkaa terveysasioiden viestintää koskevan tutkimuksen kehittämistä ja jäsenvaltioiden tukemista terveysasioiden viestintätoimissa, erityisesti käyttämällä viestinnän keinovalikoimia.

Kumppanuudet

Vuonna 2010 ECDC päätti vahvistaa ja yksinkertaistaa tapaansa tehdä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa: vuodesta 2011 lähtien jokaisessa maassa nimitetään yksi koordinoiva toimivaltainen elin. Vuonna 2010 järjestettiin useita vierailuja jäsenvaltioihin, maakohtaisten tietojen hanketta jatkettiin ja yhteistyötä EU:n ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden kanssa lisättiin. Toimielinten välisiä suhteita tiivistettiin Euroopan parlamentin, ministerineuvoston (mukaan lukien EU:n puheenjohtajavaltiot), Euroopan komission, muiden Euroopan virastojen, WHO:n ja ECDC:ta vastaavien elinten osalta Yhdysvalloissa, Kiinassa ja Kanadassa.

Johtajuus

ECDC:n uusi johtaja käynnisti toukokuussa 2010 ECDC:n kestäväen toimintaohjelman 2010–2011. Tähän sisältyy 15 työryhmän perustaminen keskustelemaan menettelyjen parantamisesta usealla strategisella alalla, kuten politiikassa, kumppanuuksissa ja rahoituksessa. Menettelyn tuloksena oli useita käytännön ehdotuksia, jotka toimitettiin hallintoneuvostolle hyväksyttäväksi. Seurauksena tästä ECDC otti käyttöön arvoja organisaatiolle: olla laatuun perustuva ja palveluun suuntautunut sekä toimia yhtenä ryhmänä. Vuonna 2010 järjestettiin yhteensä kolme hallintoneuvoston ja neljä neuvoa-antavan ryhmän kokousta. Niiden viestintää ja tukea parannettiin asiaa koskevalla yhteisellä ekstranetillä. Hallintoneuvoston marraskuussa 2010 hyväksymä työohjelma sisälsi ensimmäistä kertaa toiminnon mukaan eriteltyjä yksityiskohtaisia budjettilukuja. Hallinnon tietojärjestelmän toinen versio, jota käytetään työohjelman suunnitteleamiseen ja seurantaan, otettiin käyttöön heinäkuussa 2010. Laadunhallinnasta on tullut strateginen tavoite ECDC:lle ja laadunhallintamenettelyn käyttöön ottaminen johti yhteisen arviointimallin (CAF) valitsemiseen välineeksi, jonka avulla ECDC:ssa toteutetaan laadunvarmistusta vuodesta 2011 lähtien. Lisäksi henkilöstökomitea on perustanut vihreän ryhmän (Green Group), jonka tavoitteena on vähentää ECDC:n vaikutuksia ympäristöön.

Hallinto

Resurssienhallintayksikkö jatkoi ECDC:n operatiivisten toimintojen tukemista koko vuoden ajan. Vuosi 2010 oli viimeinen vuosi, jona ECDC:n budjetti kasvoi (20 prosentilla), saavuttaen 57,8 miljoonaa euroa. Vuoden aikana palkattiin useita uusia työntekijöitä, ja 31. joulukuuta 2010 työntekijöiden kokonaismäärä oli 254.